

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

27^E JAARGANG

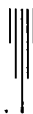
WOENSDAG 7 OCTOBER 1942

No. 1394

N.V.
Stoomvaart-Mij. „Nederland”
Amsterdam

N.V.
Rotterdamsche Lloyd
Rotterdam

SMIT
DYNAMO'S
MOTOREN
APPARATEN
INSTALLATIES

Hypotheekbanken en Woningmarkt in Nederland

door

Ch. GLASZ

15de publicatie van
het Nederlandsch
Econom. Instituut

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en
leden van het N.E.I. f 1.10)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

*Ter vervanging van haar door brand verloren gegane voorraad nummers van
Economisch-Statistische Berichten en Economisch-Statistisch Maandbericht
van den jaargang 1940, zou de redactie het zeer op prijs stellen, indien de
lezers, die hun exemplaren kunnen missen, deze aan haar zouden willen afstaan.*

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.
AMSTERDAM

**Open bewaarneming van
effecten**

**Adviezen voor belegging
Uitvoering van beursorders**

R. Mees & Zoonen

Ag. 1730

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM
AMSTERDAM (Ass.)
's-GRAVENHAGE
DELFT — SCHIEDAM
VLAARDINGEN

BEHANDELING VAN ALLE
BANKZAKEN

BEZORGING VAN ALLE
ASSURANTIËN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

AMSTERDAM-ROTTERDAM-'s-GRAVENHAGE
EN IN 61 ANDERE PLAATSEN IN NEDERLAND

ALLE BANK- EN EFFECTENZAKEN

SAFE DEPOSIT

KOFFERKLUIS

ADVERTENTIES

Onze organisatie waarborgt U een prompte, deskundige en economische uitvoering van Uw advertentie-opdrachten voor alle couranten

NIJGH & VAN DITMAR
ERASMUSHUIS — ROTTERDAM — TELEF. 31696

BIJKANTOREN: AMSTERDAM, N.Z. / Voorburgwal 157, Telefoon 33050.
DEN HAAG, Parkstraat 25, Telefoon 116220.

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ
H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Onze speciale afdeling: Drukwerk voor contrôle en administratie, levert alle voorkomend drukwerk op dit gebied concurrerend, snel en accuraat.

Uitgifte-apparaten in groote verscheidenheid van werkwijze en capaciteit naar de behoeften van elk bedrijf. Onze terzake-kundige staf is te allen tijde voor gratis advies te Uwer beschikking.

Tel. 69300
(3 lijnen)

Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 t/m. 1938

(Samengesteld door een groep medewerkers van het N.E.I., onder leiding van Prof. Mr. P. Liefstinck)

28ste publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I.
f 1.50) *Verkrijgbaar in den boekhandel*

UITGAVE:
DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM

De Scheepsbouw- nijverheid in Nederland

door
Ir. J. W. BONEBAKKER

Publicatie no. 16 van het
PRIJS Nederlandsch Econom.
f 1.55* Instituut

Donateurs en leden **f 1.10**

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave van

DE ERVEN F. BOHN - HAARLEM

TINRESTRICTIE EN TINPRIJS

door **M. J. Schut**

31ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en leden
van het N.E.I. . . . . f 1.10)

Verkrijgbaar i. d. boekhandel

UITGAVE:

De Erven F. Bohn N.V., Haarlem

Derde Gewijzigde Druk

van

Egalisatiefondsen en Monetaire Poli- tiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten

door

Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk

30ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 7 OCTOBER 1942

No. 1394

HOOFDREDACTEUR:*M. F. J. Cool (Rotterdam).***PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:***H. W. Lambers (Zwartewaal).**Redactie en administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.**Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.**Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Advertenties voorpagina f 0,28 per mm. Andere pagina's f 0,22 per mm. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

Blz.

Werkwijze en organisatie van de organen der openbare arbeidsbemiddeling in Nederland door <i>W. van der Mast</i>	438
Het bedrijf der Nederlandsche levensverzekering-maatschappijen in 1941 door <i>J. C. Brezet</i>	441
Aanteekeningen.	
Over de kapitaalvorming in Zweden door <i>J. Ph. van Ouswerkerk</i>	443
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	445
Maandcijfers.	
Emissies in Juli en Augustus 1942	445
Statistieken.	
Stand van 's Rijks Kas — Bankstaten	446

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Konden wij in ons vorige overzicht constateeren, dat toen in de verslagweek de omzetten in middelmatig-langlopend schatkistpapier vrij redelijk waren geweest, ook van deze week kan men dat weer constateeren. Ook nu zijn de tarieven aan den hoogen kant gebleven, maar de omzetten hielden zich dan ook op een zeer bevredigend niveau. Een bepaalde oorzaak voor de opleving in den handel van schatkistpapier van tusschen de zes en negen maanden looptijd is moeilijk aan te wijzen. De schommelingen in de levendigheid van deze markt zijn deels aan toevallige omstandigheden te wijten. Het is natuurlijk niet ondenkbaar, dat verschillende instellingen, vooral institutioneele beleggers, nu de kans op de uitgifte van een nieuwe leening binnen afzienbaren tijd met het voortschrijden van den tijd grooter wordt, de gemiddelde duur van hun uitzettingen op de geldmarkt verkorten.

De obligatiemarkt heeft in de verslagweek weinig wijziging vertoond. De 3—3½ pCt. leening sloot ongeveer op hetzelfde peil als de opening. De 3½ pCt. leening 1941 sloot ongeveer een kwart punt hooger, en had in het begin van de nieuwe week vrijwel den parikoers gehaald. De omzetten op de obligatiemarkt zijn niet groot. Wij wezen er de vorige week reeds op, hoe gering de handel in gemeent- en provincieleeningen is. Ook in staatsleeningen zijn de omzetten maar tamelijk klein. Er is geen enkele categorie houders aan te wijzen waar eenige noodzaak of zelfs maar drang tot liquidatie aanwezig is. Aan den anderen kant staan er steeds latente vragers gereed om bij een noemenswaarde inzinking van de markt in te grijpen. Telkenmale hebben wij dan ook in den laatsten tijd gezien, dat een reactie vrij spoedig koopers in de markt bracht, waardoor het koerspeil zich weer herstelde.

De aandeelenmarkt heeft een week van zwaren druk op de koersen achter den rug, een rechtstreeks gevolg van de maatregelen van de Overheid, die beoogen het peil tot een „redelijk niveau” terug te brengen. In hoeverre reeds op belangrijken schaal bezitters, die bij de thans geldende maatstaven onder de aangifteplicht vallen, tot liquidatie zijn overgegaan om zich te vrijwaren tegen eventueele gedwongen aflevering van hun fondsen tegen het 2 Maart-koerspeil dan wel, of men vooralsnog in eerste instantie te doen heeft met den psychologischen invloed van den maatregel, valt moeilijk na te gaan. Waarschijnlijk hebben beide factoren tezamen gewerkt, terwijl ook de contramine ongetwijfeld het hare er toe heeft bijgedragen om het koerspeil te drukken. Tegen het einde van de week, en in het begin van de nieuwe, begon de markt eenigszins „bodem” te toonen.

WERKWIJZE EN ORGANISATIE VAN DE ORGANEN DER OPENBARE ARBEIDS-BEMIDDELING IN NEDERLAND.

In aansluiting op onze beide voorgaande artikelen ¹⁾, waarin de voorgeschiedenis en de beteekenis der reorganisatie van de openbare arbeidsbemiddeling in Nederland werden aangegeven, moge thans aan de wijze van werken aandacht worden besteed.

De arbeidsbemiddeling, zooals deze in de vorige artikelen nader is omschreven, is opgedragen aan de onder het Rijksarbeidsbureau gestelde organisatie. Voor de uitvoering van deze zaak zijn gewestelijke arbeidsbureaux ingesteld, welke bestaan uit 4 hoofdafdelingen, te weten de administratie, de bemiddeling, de comptabiliteit en de sociaal-economische afdeling. Hieraan zullen, naar mag worden verwacht, nog de afdelingen beroepskeuzevoorlichting, centrale werkplaats en werkloosheidsverzekering worden toegevoegd. De bemiddelingsafdeling heeft uit den aard der eigenlijke taak van de organisatie voor haar rekening. De beroepskeuzevoorlichting adviseert ten aanzien van het meest geschikte beroep of studierichting. De centrale werkplaats vult een eventueel tekort aan in de vakopleiding, vooral van daarvoor in aanmerking komende jongeren. De werkloosheidsverzekering helpt mede om perioden van werkloosheid in financieel opzicht te kunnen overbruggen. De sociaal-economische afdeling, opgezet met het doel een wetenschappelijk hulpapparaat te zijn bij het uitvoeren van de taak van het arbeidsbureau, bewerkt daartoe, o.m. met behulp van het binnenkort in te voeren arbeidsboek en de daarmee samenhangende administratief-statistische organisatie, dat het arbeidsleven en het arbeidsbestel naar voor het arbeidsbureau van belang zijnde sociaal aspect bekend zijn, en draagt tevens zorg voor de samenstelling van met de vraagstukken van het arbeidsbestel verband houdende statistieken en rapporten. Alle afdelingen werken derhalve samen aan het eene gestelde doel en verkrijgen hun zichtbare resultaten in de afdeling bemiddeling. Deze afdeling is als het ware de hand, die, in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven zelf, de daadwerkelijke arbeidsbemiddeling uitoefent en daarnevens — in de toekomst vermoedelijk een belangrijk element — die maatregelen uitvoert, welke verband houden met een reguleren van het arbeidsbestel. Doch de hand moet worden bestuurd en tot haar taak in staat worden gesteld. En dit geschiedt door nauwe samenwerking met de overige afdelingen van het arbeidsbureau. De afdeling bemiddeling moet dan ook worden gezien als het meest naar buiten optredend orgaan van het arbeidsbureau, belast niet alleen met den hiervoor genoemde uitvoerenden arbeid, doch ook met werkzaamheden, die aan de overige afdelingen van het arbeidsbureau mede de noodige gegevens verschaffen, die voor den gezamenlijken arbeid van zoo groot belang zijn.

Het territorium der arbeidsbureaux.

Is hiermede aangegeven, hoe de verschillende taken binnen het arbeidsbureau in organisatorisch verband zijn samengebracht, thans worde aandacht geschonken aan het territorium, waarover de werkzaamheden van de gewestelijke arbeidsbureaux zich uitstrekken. Vóór de reorganisatie bestonden er in de openbare arbeidsbemiddeling drie opeenvolgende trappen, n.l. de gemeentelijke agentschappen der arbeidsbemiddeling, de Rijksdistricts-arbeidsbureaux en de Rijksdienst voor de Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling. Kon binnen de gemeente een bepaalde werkgeversaanvraag niet worden voldaan, dan werd deze doorgegeven aan de districts-

arbeidsbureaux — een gemeentelijke arbeidsbureau, die door den genoemden Rijksdienst met deze taak was belast en een min of meer groot district had te verzorgen — en indien ook deze de aanvraag niet kon voldoen, werd deze aan de hoogste instantie, i.e. den Rijksdienst, doorgegeven. De verdeling van het land in districten was vrij simplistisch, omdat deze vnl. op algemeen geografische factoren beruiste. De reorganisatie heeft — misschien wel tegen de verwachting van velen in — in dezen niet zooveel verandering gegeven. De laagste trap, die der gemeentelijke agentschappen, is weggevallen. De districtsverdeling heeft veranderingen ondergaan, welke vermoedelijk eveneens tot algemeen geografische redenen zijn terug te brengen, terwijl ter assistentie van de gewestelijke arbeidsbureaux een aantal bijkantoren is gevormd, dit om te voorkomen, dat werkgevers en werkzoekenden al te ver van het orgaan der arbeidsbemiddeling zijn verwijderd. Principieele veranderingen — uitzonderd die, welke betrekking hebben op de uitschakeling van de activiteit der gemeentebesturen — zijn derhalve bij de tot stand gekomen reorganisatie in dit opzicht niet te ontdekken. En toch zou, juist met het oog op de veranderde doelstelling der arbeidsbemiddeling, hierin een aanzienlijke wijziging hebben moeten plaats vinden.

Arbeidsbemiddeling, zooals die als doel is gesteld aan de in gang gebrachte organisatie, zal in feite moeten uitgroeien tot *bedrijfstakbemiddeling*. Dat blijkt o.m. uit het toenemend gebruik om te spreken van bedrijfsafdelingen, waarmede wordt bedoeld op de onderafdelingen der afdeling bemiddeling, die ieder voor zich met een min of meer economisch samenhangend gedeelte van het bedrijfsleven als werkterrein zijn belast, zoo bijv. de afdeling bouwbedrijven, de afdeling metaal- en scheepsbouwrijverheid, enz.

Opgemerkt zij, dat deze afdelingen in de praktijk vakafdelingen zijn genoemd, kennelijk een gevolg van het feit, dat de beroepen, die bij deze afdelingen zijn ingeschreven, veelal tot eenzelfde vak behooren; hoewel het duidelijk is, dat bij de tot op heden nog niet geschiede consequente doorvoering van dezen vorm van arbeidsbemiddeling, zulks niet in vollen omvang het geval kan zijn, omdat nu eenmaal bij eenzelfde bedrijfstak verschillende soorten van vaklieden zijn. Momenteel staan dan ook bijv. timmerlieden, die in de scheepsbouwrijverheid werkzaam zijn, ingeschreven bij de afdeling bouwbedrijven, in stede van bij een afdeling scheepsbouwrijverheid.

Toch is, ondanks deze nog niet volkomen per bedrijfstak(ken) doorgevoerde beroepsinschrijving — welke uiteraard niet in die consequentie mag plaats vinden; dat de praktijk der bemiddeling uit vakkundig oogpunt zou worden geschaad —, de genoemde bedrijfstakbemiddeling geen novum, want juist de aan deze bemiddeling ten grondslag liggende gedachte vormde vóór de reorganisatie der openbare arbeidsbemiddeling de aanleiding om voor enkele dezer reeds min of meer bestaande „vakafdelingen” eigen districten in het leven te roepen (bijv. Hotel-, Café- en Restaurantbedrijf). Naast een inschrijving per bedrijfstak(ken) zal ook aan deze op economisch terrein liggende ontwikkeling groote aandacht moeten worden geschonken. Bedrijfstakbemiddeling kan alleen tot volle ontplooiing komen, indien de bedrijfsafdelingen ieder voor zich dat territorium zien toegewezen, waarin het geheele hun toevertrouwde gedeelte van het plaatselijke, c.q. streeksbedrijfsleven, is opgenomen. M.a.w. deze bedrijfstakbemiddeling zal uiteindelijk haar consequentie moeten vinden in een districtenstelsel, waarbij met deze opvattingen wordt rekening gehouden ²⁾.

Gezien het korte tijdsbestek, waarin zich de wijzigingen in de organisatie der arbeidsbemiddeling hebben vol-

¹⁾ Zie W. v. d. Mast: „De voorgeschiedenis van de reorganisatie der openbare arbeidsbemiddeling in Nederland” in „E.-S.B.” van 29 Juli 1942, en „De beteekenis der reorganisatie van de openbare arbeidsbemiddeling in Nederland” in „E.-S.B.” van 5 Augustus 1942.

²⁾ Aangezien een verder uitwerken van dezen gedachtengang boven het bestek van dit tijdschriftartikel zou uitgaan, moge met het uitspreken van de doelstelling als zoodanig worden volstaan.

trokken, is het blijkbaar niet mogelijk geweest deze in de lijn liggende ontwikkeling feitelijk te erkennen door thans reeds een daarmede corresponderende gewestelijke indeeling in het leven te roepen. Evenwel zal hierop getwijfeld de aandacht zijn gevestigd en zal men, nu de administratieve outillage der arbeidsbureaux daartoe alleszins de gelegenheid biedt en anticiperend op de mogelijkheden tot revisie, reeds doende zijn de hiervoor benodigde gegevens te verzamelen.

Het sociale aspect.

Doch bij een op deze wijze geleide arbeidsbemiddeling mag het sociale aspect niet uit het oog worden verloren. Een te sterk den nadruk leggen op de economische behoeften van het bedrijfsleven, zou daartoe alleszins aanleiding kunnen geven. Dat dit niet behoeft te gebeuren, blijkt heel duidelijk uit de wijze van samenvoeging van diensten. Juist doordat verscheidene sociale bureaux in één dienst zijn ondergebracht, worden de mogelijkheden om bepaalde moeilijkheden, waarmede de werkzoekende te kampen heeft, op te lossen, grooter. De kennis der bij het Rijksarbeidsbureau werkzaam zijnde ambtenaren zal ook op dit terrein gaandeweg toenemen, zoodat een dergelijke dienst voor het welzijn van het Nederlandsche volk van de grootste beteekenis kan zijn. Met dit laatste houdt ook verband de eisch, dat vooral de ambtenaren der bemiddelingsafdeeling hun menschen moeten kennen. Bij grootere arbeidsbureaux zal dit wel moeilijkheden ondervinden, zoodat het wel eens naar voren gebrachte denkbeeld om de „vakafdeeling” onder te verdeelen in gelijke groepen van ingeschrevenen (bijv. van 800 tot 500 man) en elk van deze groepen te stellen onder een vasten ambtenaar, wel de moeite van het overwegen waard blijft, vooral, omdat men bij vele groepen van werkzoekenden vrijwel immer met dezelfde menschen te doen heeft, terwijl zij, die met langdurige werkloosheid te kampen hebben, dan bijzondere belangstelling zullen genieten. Deze arbeidsverdeling kan dan rekening houden met de kennis, die de ambtenaren omtrent bepaalde beroepen hebben, zoodat ook in vakkundig opzicht een verdere specialisatie wordt bereikt.

Het bemiddelingswerk.

Is hiermede eenig algemeen inzicht verkregen in de interne organisatie der afdeeling bemiddeling, thans moge een uiteenzetting volgen van de wijze, waarop het eigenlijke bemiddelingswerk dient gericht te zijn. De bemiddeling, zoodals deze vroeger reeds geschiedde — het huidige tijdsbestek mag in verband met de oorlogsomstandigheden buiten beschouwing worden gelaten — en die zoo goed als geheel bestond in het voldoen van aanvragen van werkgevers ter voorziening van vacatures, een werkzaamheid, welke wij, in verband met hetgeen volgt, met *secundaire* arbeidsbemiddeling zouden willen aanduiden, zal geen nadere toelichting behoeven. Anders staat het evenwel met wat genoemd mag worden de *primaire* arbeidsbemiddeling, waaronder wij verstaan: de algemeene zorg aangaande de in het geheele bedrijfsleven tewerkgestelde menschen.

Het is bekend, dat de daadwerkelijke vraag van het publiek een domineerenden invloed uitoefent op het vraagstuk van de voortbrenging. Productie, welke bij de daarop aangewezen afnemers, c.q. consumenten, mindere belangstelling geniet, zal een beteekenis gaan inboeten, terwijl omgekeerd toenemende behoeften bij het publiek overeenkomstige stijging in belangrijkheid der betrokken ondernemingen zullen te zien geven. En deze invloed zal uit den aard der zaak overeenkomstige gevolgen hebben ten aanzien van het aantal der in de diverse bedrijfstakken werkzaam zijnde personen. Met betrekking tot de kwaliteit der werkzame personen is voornamelijk van invloed het inzicht van den organiseerenden ondernemer. Immers de vraag, welke soort personeel voor een onderneming be-

noodigd is, is een aangelegenheid, welke slechts den ondernemer aangaat. Het komt dan ook voor, dat onderlinge vergelijking van het personeel bij gelijksoortige ondernemingen verschildende verhoudingen te zien geeft tusschen geschoolde, geoefende en ongeschoolde arbeiders der diverse ondernemingen van nagenoeg gelijk karakter.

Op ons onderwerp terugkomend, leert ons dit, dat, wil de organisatie der openbare arbeidsbemiddeling het in ons vorig artikel gestelde doel, te weten het reguleeren der arbeidsmarkt, nakomen, haar taak dus deze zal moeten zijn, dat de in het economisch leven werkzaam zijnde factoren, welke een min of meer directen invloed op het arbeidsbestel uitoefenen, nauwkeurig zullen moeten worden vastgesteld, opdat het Rijksarbeidsbureau in staat zal zijn om, zoowel bij de onderlinge verschuivingen, welke er in de personeelssterkte tusschen de verschillende bedrijfstakken optreden, als bij de aanneming van aankomend personeel, voor vakkundige en aan sociale eischen tegemoetkomende bemiddeling zorg te dragen.

Een enkel voorbeeld ter illustratie. Veronderstel er is een bedrijfstak, bijv. electro-techniek; waarin op volle toeren wordt gewerkt. Er is sprake van een groot tekort aan personeel; en de leidende figuren in de betrokken ondernemingen zijn de meening toegedaan, dat de bedrijfsdrukte niet van tijdelijken aard is, doch het begin vormt van een steeds sneller groeiende ontwikkeling. Daartegenover staat een bedrijfstak, bijv. de meubelindustrie, welke, door den overgang van handwerk naar machinale fabricage, met een teveel aan personeel te kampen heeft. Men heeft zelfs den werktijd tot 36 uren teruggebracht. En hier heerscht de overtuiging, dat de toekomstige behoefte aan personeel procentueel een mindere zal zijn. Bij het waarnemen van deze beide bedrijfstakken ligt de conclusie voor de hand: ten eerste moet door besprekingen met betrokken instanties worden getracht, het overbodige personeel van den tweeden bedrijfstak naar den eersten over te brengen, of, wat misschien de voorkeur kan verdienen, via een anderen bedrijfstak, hetzij en groupe, hetzij door middel van individuele sollicitaties; ten tweede zal het vakonderwijs aan werkloze vakarbeiders moeten worden ingeschakeld; ten derde zal bij de voorlichting bij beroepskeuze en het ambachts- en ander hiervoor in aanmerking komende onderwijs op de onderhavige verschijnselen moeten worden gewezen, terwijl in de vierde plaats ook bij daarvoor in aanmerking komende gelegenheden samengewerkt zal moeten worden met de organisatie van den Rijksdienst voor het Nationale Plan.

Uit dit voorbeeld moge blijken tot welke mogelijkheden dergelijke waarnemingen aanleiding kunnen zijn en met welke instanties de gewestelijke arbeidsbureaux contact zullen moeten opnemen. Dat deze arbeid verricht kan worden is, naast de vakkundigheid der aan de afdeeling bemiddeling werkzaam zijnde ambtenaren, mede te danken aan de aanwezigheid van een sociaal-economische afdeeling, die over de wetenschappelijke hulpmiddelen zal kunnen beschikken om de voor dezen arbeid benodigde gegevens te verschaffen. Dat deze arbeid voorts voor het bedrijfsleven alleen maar voordeelen kan hebben, kan worden afgeleid uit het feit, dat de verordening van 24 September 1940 het principe der vrijwilligheid, neergelegd in de arbeidsbemiddelingswet, onaangetaast heeft gelaten. Het is derhalve het bedrijfsleven zelf, dat de wensch tot het uitoefenen der onderhavige bemiddeling moet kenbaar maken, hoewel het Rijksarbeidsbureau door uitnemende organisatie en werkwijze tot het aanhangig maken dezer aanvragen kan prikkelen.

De sociaal-economische afdelingen.

In aansluiting aan hetgeen hierboven werd opgemerkt, ten aanzien van de fundamentele beteekenis van het bemiddelingswerk, is het zonder meer duidelijk, voor welke vraagstukken de sociaal-economische afdeeling, zoowel die van het Rijksarbeidsbureau als die der ge-

westelijke arbeidsbureaux, belangstelling behooren te hebben. Het bedrijfsleven dient nauwkeurig te worden geobserveerd, opdat zooveel mogelijk alle factoren, welke direct of indirect de verhoudingen der arbeidsmarkt beïnvloeden, bekend zijn. Men zal op de hoogte moeten zijn, zoowel van de vraag- en aanbodzijde van den arbeid als van het algemeene en meer bijzondere gedeelte van het bedrijfsleven, waarin deze beide „beenen van de schaar” hun invloed doen gelden. Is dit inzicht aanwezig, dan zal men zich voortdurend op de hoogte moeten houden van de arbeidsmoeilijkheden, waarmede het bedrijfsleven te kampen heeft, en zal moeten bestudeerd worden, welke maatregelen dienen te worden overwogen om deze tegevoet te treden.

Uit deze summiere uiteenzetting volgt, dat over twee documentaties moet worden beschikt, n.l. a. de documentatie van de totale vraag, op zeker oogenblik, te weten het aantal werkenden vermeerderd met het totaal aantal nog niet voldane werkgeversaanvragen, gegroepeerd naar bedrijfsklasse, bedrijfspgroep, beroepsbekwaamheid, leeftijd, geslacht enz.; en b. de documentatie van het totale aanbod, n.l. wederom het bovenbedoelde overzicht van alle werkenden, nu vermeerderd met een soortgelijk overzicht van het aantal werklozen. Deze periodiek op te stellen overzichten stellen in staat, zoowel tot het verkrijgen van een inzicht in het arbeidsbestel op een bepaald moment als — door combineeren — tot een inzicht in de ontwikkeling gedurende een bepaalde periode. Buiten deze hoofddocumentaties zal moeten worden beschikt over een sociaal-economische literatuur-documentatie, gegevens verstrekend voor de oplossing van sociaal-economische vraagstukken, welke zich bij de diverse te verrichten onderzoekingen kunnen voordoen, en over eenige andere documentaties, waaronder een, die betrekking heeft op de organisatie van het bedrijfsleven.

Wanneer over de vraagzijde van de arbeidsmarkt, dat is de vraag naar arbeidskrachten, wordt gesproken, denkt men meestal aan verzoeken van werkgevers om personeel. Dit is evenwel onjuist gezien. Uitgaande van het feit, dat aan iedere tewerkstelling een vraag naar arbeid ten grondslag ligt, moet onder de vraagzijde van de arbeidsmarkt worden verstaan de voor den beschikbaar zijnden arbeid benodigde arbeidskrachten, m.a.w. de vraag naar arbeid is te herleiden tot een tweetal componenten, n.l. a. het in het bedrijfsleven werkzaam zijnde aantal personen en b. de bij werkgevers aanwezig zijnde en nog niet voldane vraag naar arbeidskrachten. Hierop de aandacht gevestigd te houden, is van belang, omdat meermalen de eerste component wordt verwaarloosd, waardoor de vergelijking van vraag en aanbod van de werkelijkheid gaat afwijken. Onder de aanbodzijde verstaat men veelal de voor werk beschikbare werklozen. In verband met de beschouwing omtrent de vraagzijde van den arbeid is deze begripsbeschrijving feitelijk niet juist, omdat de bestaande vraag reeds voldaan is met een gedeelte van het aanbod. Verkieslijk is daarom duidelijkheidshalve het onvoldane deel van het aanbod te noemen het *beschikbare aanbod*.

Voorals men in het oog vat hetgeen hierboven besproken is, kan het niet anders, of bestudeering van de vraag- en aanbodzijde van de arbeidsmarkt wil dan ook zeggen, nauwlettend acht geven op het werkende en niet werkende deel van de voor arbeid in aanmerking komende bevolking. Kennis omtrent het aantal werkenden en de verschuivingen, welke daarin te bemerken zijn, gecompleteerd met de daarop van invloed zijnde gegevens, vormt het hoofdobject der betrokken wetenschappelijke afdeling. Zoodra het arbeidsboek over het geheele gebied is ingevoerd, kan over de gegevens, wat het aantal werkenden betreft, volkomen worden beschikt. De inrichting van de aan het arbeidsboek ten grondslag liggende registratie vormt de waarborg, dat alle voor het onderhavige doel van belang zijnde gegevens beschikbaar zijn. Daarnaast zullen

ongetwijfeld uitgebreide statistieken aanwezig zijn omtrent het arbeidsverloop in het economische leven, opdat men van de bewegingen, die in de onderscheidene bedrijfstakken te bespeuren zijn, op de hoogte zal zijn.

Een factor, welke voor een beoordeeling der hier aan de orde zijnde vraagstukken mede van de grootste beteekenis is, is het contact met het bedrijfsleven. In de arbeidsbemiddelingswet 1930 was hierin voorzien door zgn. paritetisch samengestelde commissies van toezicht, die ieder voor zich een bepaald gedeelte van het bedrijfsleven vertegenwoordigden en als ter zake vakkundig konden worden beschouwd. Het op deze wijze gelegde contact is bij de jongste reorganisatie der arbeidsbemiddeling verloren gegaan. Dat wil evenwel niet zeggen, dat dit contact op andere wijze niet weer in het leven zou kunnen worden geroepen. De nieuwe publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven geeft daartoe ruime mogelijkheden, terwijl ook van de zijde van het Rijksarbidsbureau herhaaldelijk wordt gewezen op het groote nut, dat een goede samenwerking met het bedrijfsleven voor de organisatie van den arbeid kan hebben.

Overigens is het van belang, dat de gewestelijke arbeidsbureaux beschikken over een werkgeversdocumentatie, waarin alle voor de bemiddeling van beteekenis zijnde bijzonderheden zijn opgenomen. Momenteel wordt aan de gewestelijke arbeidsbureaux aan de inrichting van een dergelijke werkgeversdocumentatie gewerkt.

Wat het *beschikbare* aanbod van arbeid betreft, heeft het Rijksarbidsbureau de beschikking over de documentatie van de ingeschreven werkzoekenden. Het zal vooral de taak der sociaal-economische afdeling moeten zijn, zoodanigen invloed op den gang van zaken aan de arbeidsbureaux uit te oefenen, dat dit beschikbaar aanbod voldoende is geselecteerd en aanhoudend zorg wordt betracht om van de cursussen voor werkloze vakarbeiders en andere vormen van cultureelen werklozenzorg het grootste rendement te trekken, zoodat een doelbewust streven ontstaat, de bij geen enkele maatschappelijke organisatie vermijdbare overgangswerkloosheid op een logische wijze tot liquidatie te brengen. In verband hiermede moge gevoegelijk worden verwezen naar de ter zake gemaakte opmerkingen in het — in het voorgaande artikel — genoemde rapport van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel.

Het komt er derhalve bij deze afdelingen op aan, te streven naar een degelijke kennis van het bedrijfsleven en van de mogelijkheden, die het Rijksarbidsbureau biedt om de belemmeringen, die zich op het terrein van het integraal in den arbeid brengen van de bevolking voordoen, op te sporen en om voorstellen te doen, die deze in hun werking temperen. Daarbij mag nimmer louter op grond van economische overwegingen te werk worden gegaan. Aan redenen van socialen aard heeft de arbeidsbemiddeling haar bestaan te danken, zoodat het goed is, zich van deze motieven voortdurend rekenschap te geven. Datgene, wat op sociaal gebied is verkregen, mag onder geen beding weer verloren gaan.

Moet door de leiding dezer afdeling derhalve aan alle sociale en economische data aandacht worden geschonken, een belangrijk hulpmiddel wordt geboden in een literatuurdocumentatie. Verwacht mag worden, dat het Rijksarbidsbureau in dezen samenwerking zal zoeken met den goed geoutilleerden Documentatiedienst van den Economischen Voorlichtingsdienst te 's-Gravenhage, aan welken dienst, met medewerking van eenige andere instanties, de in Nederland en in het buitenland verschijnende belangrijke lectuur wordt geclassificeerd.

Aangezien de vanwege het Rijksarbidsbureau, c.q. de gewestelijke arbeidsbureaux, te ondernemen studies gepaard zullen moeten gaan met uitgebreide statistische onderzoekingen, waarbij o.m. ook, de seizoenbeweging bij en de conjunctuurgevoeligheid van bepaalde bedrijfstakken in het geding komen, zal ook met het Centraal

Bureau voor de Statistiek moeten worden samengewerkt, opdat op vakkundige wijze en niet onnoodig zal worden geënquêteerd. Een goed geleide samenwerking van het Rijksarbeidsbureau met de daarvoor in aanmerking komende reeds langen tijd bestaande ambtelijke instellingen, kan het gebrek aan ervaring van een zoo jonge instelling als het onderhavige bureau op welkome wijze aanvullen.

Slotopmerking.

Is hiermede een karakteristiek gegeven van de jongste reorganisatie van het instituut der openbare arbeidsbemiddeling, een hechte beschouwing over de beteekenis, die zij voor ons land kan hebben, kan eerst dan worden gegeven, wanneer het nieuwe instituut zich volledig heeft kunnen ontplooiën. Mr. Morren zegt dan ook in zijn reeds eerder genoemd artikel, dat de taak van het Rijksarbeidsbureau in de eerste plaats betrekking heeft op de reorganisatie der bemiddeling zelf. Men moet zich dan ook met de nieuwe doelstelling zoo vertrouwd weten te maken, dat men aanvoelt, hoe er gewerkt zal moeten worden. Dat het leeuwendeel van den arbeid gedragen behoort te worden door het hoofdorgaan: het Rijksarbeidsbureau, spreekt vanzelf. Van hieruit moeten de directieven komen en dan zal de grootste moeilijkheid zijn, het geheel met één bepaalden geest te doordringen. Er moet gezamenlijk worden gewerkt aan de uitvoering van wet en besluit, overeenkomstig de bedoelingen, welke daarin besloten liggen, terwijl een groote dosis praktisch en historisch inzicht uiteraard onmisbaar blijft.

Hierop te letten is noodig, omdat men bij een jonge organisatie alleen dan van een vlotte ontwikkeling kan spreken, wanneer duidelijk wordt vastgelegd, aan welk bepaald doel moet worden vastgehouden. Wijkt men in het begin reeds af, dan zullen de moeilijkheden in de toekomst steeds grooter worden. Dit te voorkomen is de taak van genoemd hoofdorgaan.

W. v. d. MAST.

HET BEDRIJF DER NEDERLANDSE LEVENSVERZEKERING- MAATSCHAPPIJEN IN 1941.

Op de markt voor levensverzekeringen hier te lande treden als voornaamste verzekeraars op de Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen. Enige dezer ondernemingen oefenen hiernaast — zij het op veel kleiner schaal dan in Nederland — nog een bedrijf uit in het buitenland, voornamelijk in Nederlands Oost-Indië en België.

In de tweede plaats hebben een aantal buitenlandse maatschappijen toestemming hier te lande levensverzekeringovereenkomsten af te sluiten; 75 pCt. van het totale door hen verzekerde bedrag komt op rekening van één te Batavia gevestigde onderneming. Enige andere buitenlandse maatschappijen sluiten geen nieuwe verzekeringen meer, doch wikkelen slechts hun bedrijf in Nederland af.

Vervolgens treden op dit gebied de Nederlandse spaarkassen op; bij hen is het afsluiten van levensverzekeringpolissen eigenlijk meer een werkzaamheid van secundaire aard; het heeft ten doel den spaarder in staat te stellen het risico van verlies van spaargelden — die na een vooraf bepaald aantal jaren telkens onder de overlevenden van de tot uitdeling komende jaarkas worden verdeeld — bij overlijden te dekken.

Tenslotte is nog een aantal begrafenisfondsen werkzaam, ondernemingen van geringe omvang, welke meestentijds een besloten karakter dragen. Het relatieve belang van elk dezer groepen blijkt uit het volgende staatje ¹⁾.

De eerste categorie heeft, zoals uit de tabel blijkt, een

¹⁾ Evenals alle andere op vorige jaren betrekking hebbende gegevens, ontleend aan de Verslagen der Verzekeringskamer.

TABEL 1.

Verzekerd bedrag in miljoenen guldens per ultimo 1940.

Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen, ...	f 4.950 mln.
waarvan in buitenland	407 mln.
Buitenlandse levensverzekeringmaatschappijen	125 mln.
Buitenlandse afwikkelende maatschappijen	1 mln.
Spaarkassen	64 mln.
Begrafnisfondsen	18 mln.

overheersende invloed; wij zullen ons in het volgende tot haar beperken. Alle hieronder vermelde gegevens hebben betrekking op alle 61 binnenlandse levensverzekeringmaatschappijen (waarvan één slechts haar lopende overeenkomsten afwikkelt).

Voor een vollediger en grondiger behandeling dan hier kan worden gegeven, zij verwezen naar het komende Verslag van de Verzekeringskamer, welks verschijning echter, in verband met de uitgebreide eraan verbonden werkzaamheden, waarschijnlijk niet binnen zeer korte tijd tegemoet kan worden gezien.

Ontwikkeling van het gehele bedrijf.

TABEL 2.

Verzekerd bedrag in miljoenen guldens.

	Aan het einde van			
	1938	1939	1940	1941
Kapitaalverzekering	2.430	2.476	2.438	2.584
Renteverzekering ¹⁾	1.222	1.386	1.449	1.657
Volksverzekering	1.016	1.039	1.064	1.123
Totaal	4.668	4.901	4.951	5.364

¹⁾ De jaarlijkse renten zijn door vermenigvuldiging met 10 tot een verzekerd bedrag herleid.

Tabel 2 geeft een overzicht van het verzekerd bedrag, gespecificeerd naar de drie hoofdgroepen van levensverzekering. Ter bepaling van de gedachten laten wij hier een korte omschrijving van elke groep volgen.

Kapitaalverzekering omvat in hoofdzaak uitkering van een kapitaal bij overlijden, soms ook gepaard met een tijdelijke overlevingsrente, en voorts gemengde verzekeringen, dat is uitkering van een bepaald kapitaal bij het bereiken van een zekere leeftijd of bij eerder overlijden.

De renteverzekering bestaat uit lopende renten, dat zijn lijfrenten en diverse pensioenen, die maandelijks of jaarlijks worden uitbetaald, en uitgestelde renten, waarbij de uitkeringen pas in de toekomst zullen aanvangen. Onder volksverzekering vallen uitkeringen bij overlijden van bedragen van maximaal f 300 à f 500, waarvan de premies meestal per week worden geïnd.

Het totale verzekerde bedrag nu, heeft in 1941, zoals tabel 2 doet zien, een aanzienlijke vermeerdering ondergaan en heeft thans de f 5 milliard verre overschreden.

Van de totale toeneming ad f 413 miljoen (v.j. slechts f 50 miljoen) komt meer dan de helft, nl. f 208 miljoen, voor rekening van de renteverzekering; kapitaal en volksverzekering vertoonden toenemingen van f 146 resp. f 60 miljoen, of 6 en 5½ pCt.; bij renteverzekering bedroeg de procentuele toeneming niet minder dan 14½ pCt.

Enig inzicht in de factoren, die deze aanwas verklaren, verkrijgen wij door beschouwing van tabel 3.

In alle 3 categorieën kan als hoofdoorzaak de sterk vergrote productie van nieuwe verzekeringen worden geconstateerd. Vertoonde 1940 in dit opzicht een gevoelige daling, in 1941 werd het tot dusverre hoogste totaal van 1938 weer benaderd en bij de renteverzekering zelfs overschreden.

Bij de *kapitaalverzekeringen* werd de saldo-vermeerdering in hoge mate gunstig beïnvloed door afneming van wanbetalingen afkoop; dat de liquiditeit bij de betreffende groep verzekeringnemers sterk verbeterd is t.o.v. de vorige jaren, wordt gedemonstreerd door het feit, dat, terwijl afkoop en wanbetaling zich de vorige jaren op een constant peil van f 97, f 98 en f 96 miljoen bewogen, gedurende 1941 uit dezen hoofde slechts f 55 miljoen verviel.

De *renteverzekering*, in de tweede plaats, kenmerkt zich

TABEL 3.

Toe- en afnemings van het verzekerd bedrag, gesplitst naar de oorzaken (in miljoenen guldens).

Kapitaalverzekering	Aan het einde van			
	1938	1939	1940	1941
Nieuwe verzekeringen	324	221	146	269
Andere oorzaken	14	14	6	5
Totale vermeerdering	338	235	152	274
Overlijden	12	13	15	15
Afloop	32	38	38	35
Wijziging	28	23	23	20
Afkoop	51	54	59	33
Wanbetaling	46	44	37	22
Andere oorzaken	20	14	15	3
Totale vermindering	189	186	187	128
Saldo-vermeerdering	149	49	-35	146
Renteverzekering				
Nieuwe verzekeringen	228	186	118	252
Andere oorzaken	7	31	6	12
Totale vermeerdering	235	217	124	264
Overlijden	13	12	14	15
Afloop	5	7	7	8
Wijziging	14	12	14	15
Afkoop	8	11	14	11
Wanbetaling	7	8	8	5
Andere oorzaken	2	3	4	2
Totale vermindering	46	53	61	56
Saldo-vermeerdering	189	164	63	208
Volksverzekering				
Nieuwe verzekeringen	111	99	85	107
Andere oorzaken	19	5	5	5
Totale vermeerdering	130	104	90	112
Overlijden	7	7	9	9
Afloop	5	5	4	4
Wijziging	10	8	6	5
Afkoop	11	10	9	6
Wanbetaling	53	45	37	26
Andere oorzaken	4	4	3	2
Totale vermindering	90	79	68	52
Saldo-vermeerdering	40	25	22	60

nog steeds door een in verhouding tot de aanwas lage stand van het verval. Het reeds geringe verval door afkoop en wanbetaling slonk hier nog verder, nl. tot f 16 miljoen tegenover f 15, f 19 en f 22 miljoen in 1938/40.

Het algemeen in zwang komen van pensioenverzekeringen, vooral collectieve personeelverzekering, is van recenter datum dan de gewoonte kapitaalverzekeringen af te sluiten. Deze portefeuille is dus „jonger”, hetgeen ook blijkt uit het geleidelijk groeiende normale verval (= overlijden + afloop): 1938 tot en met 1941 achtereenvolgens f 18, f 19, f 21 en f 23 miljoen.

Een evenwichtspunt, waarbij in normale jaren verval en vermeerdering elkaar benaderen, schijnt in deze categorie nog bij verre na niet bereikt te zijn. Een nieuwe stimulans voor het afsluiten van individuele renteverzekeringen ontstond bovendien in 1941 door de bepalingen van het Besluit op de Inkomstenbelasting. In het algemeen worden betaalde premieën voor lijfrenten thans tot maxima, variërende van f 600 tot f 1800 's jaars, van het belastbare inkomen afgetrokken; men kan m.a.w. thans belastingvrij voor een vrijwillig pensioen van normale hoogte starten, evenals dit voor verplichte pensioenen reeds onder de oude wet het geval was. Ter vermindering van misverstand zij er op gewezen, dat hier uitstel en geen kwijtschelding van belastingbetaling wordt verleend: de te zijner tijd uit te keren pensioenen vallen wel degelijk onder de inkomstenbelasting.

In tegenstelling met deze faciliteit verviel de belastingvrijdom (welke wel kwijtschelding betekende) voor kapitaalverzekeringen tot een maximum van f 100 per jaar,

die onder de oude Wet op de Inkomstenbelasting bestond.

De betere liquiditeit der verzekeringnemers uitte zich tenslotte ook in de volksverzekering. In opvallende mate is hier gedurende de laatste 4 jaar het abnormale verval geslonken. Afkoop en wanbetaling tezamen eisten resp. f 64, f 55, f 46 en f 32 miljoen op; in 4 jaar dus een daling met 50 pCt. Dat ook de wijziging een gelijkgerichte daling vertoonde, wijst in dezelfde richting; immers hieronder valt het premievrijmaken van polissen, d.w.z. het, meestal uit geldgebrek, niet verder voortzetten van de premiebetaling, onder evenredige verlaging van de uitkering bij overlijden. De volksverzekering mist het sterk expansieve karakter van de vorige categorie; overlijden + afkoop bleven tamelijk constant (van 1938 tot en met 1941 f 12, f 12, f 13, f 13 miljoen), terwijl ook de nieuwe productie, hoewel in 1941 gestegen, reeds sinds jaren een minder sterk uitgesproken aanwas vertoont.

Dit is overigens niet te verwonderen; het aantal polissen in de volksverzekering overschreed in 1941 de 10 miljoen (zie tabel 4). Dit wil zeggen, dat gemiddeld iedere Nederlander, jong en oud, reeds op meer dan 1 polis volksverzekering verzekerd is; rekening houdend met buitenlandse portefeuilles bedraagt het gemiddelde aantal 1,07 polis per hoofd der bevolking.

TABEL 4.

Aantal polissen (in miljoenen).

Stand per ult. December	1938	1939	1940	1941
Kap- en renteverzekering	1,59	1,64	1,66	1,78
Volksverzekering	9,40	9,50	9,60	10,00
Nieuwe polissen:				
Kap- en renteverzekering	0,22	0,17	0,12	0,20
Volksverzekering	0,84	0,75	0,63	0,78

Het is duidelijk, dat hierdoor aan een verdere expansie in den brede van het aantal polissen in de volksverzekering op den duur geen grenzen worden gesteld; een verzadigingstoestand zal hier eerder worden bereikt dan in de beide overige categorieën. Zover is het thans echter nog niet: in 1941 nam het betreffende aantal polissen nog toe met 780.000 stuks, terwijl de bevolking van Nederland jaarlijks met omstreeks 100.000 zielen groeit.

Groter productie is echter ook nog door een tweede factor mogelijk; het verzekerd bedrag per polis kan gemiddeld namelijk hoger worden. Om te beoordelen, of een zodanige tendens werkzaam is, berekenden wij in tabel 5 het gemiddeld verzekerd bedrag per polis, gesplitst in kapitaal- en renteverzekering, enerzijds en volksverzekering anderzijds.

TABEL 5.

Gemiddeld bedrag per polis (in guldens).

	1938	1939	1940	1941
Kap- en renteverzekering ¹⁾ :				
Per uitstaande polis	2.298	2.350	2.349	2.386
Per nieuwe polis	2.454	2.421	2.157	2.572
Volksverzekering:				
Per uitstaande polis	108,60	109,30	110,30	112,30
Per nieuwe polis	132,70	131,70	134,90	137,60

¹⁾ Het aantal polissen kapitaalverzekering is omstreeks 4 x zo groot als dat der renteverzekering; het gemiddeld verzekerd kapitaal is omstreeks f 1700, de gemiddelde rente ongeveer f 400 per jaar.

Het blijkt, dat in dit opzicht de volksverzekering nog geenszins aan verzadiging toe is; het gemiddeld bedrag per polis, waaronder dus vele van vroeger daterende polissen voorkomen, ligt vrij ver beneden het tegenwoordige niveau, hetgeen bewijst, dat dit bedrag gedurende de laatste decennia inderdaad sterk is toegenomen. Bovendien zet deze stijgende trend zich de laatste jaren nog steeds voort. Naarmate de oudere verzekeringen tot uitkering komen en nieuwe worden gesloten, zal de nieuwe productie in de volksverzekering dus, nog geheel afgezien van verdere groei van het aantal polissen, een groter bedrag vertegenwoordigen.

In kapitaal- en renteverzekering tezamen genomen, is daarentegen in meerdere mate een evenwicht bereikt tussen gemiddeld bedrag per uitstaande en per nieuwe polis. In slechte jaren daalt de „voorraad”, in jaren van groter welvaard of liquiditeit stijgt het er weer aanmerkelijk boven. Het feit, dat slechts 20 pCt. van de bevolking een dergelijke polis bezit, geeft, juist omgekeerd als bij de volksverzekering, in deze groepen echter expansiemogelijkheden.

Polisbeleningen en premie-inkomen.

Bij bovenstaande bespreking van de veranderingen in het verzekerd bedrag kwam herhaaldelijk de gunstiger financiële positie van de verzekeringnemers ter sprake. Ook uit balans en resultatenrekening zijn nog enige aanwijzingen in deze richting te putten. De polisbeleningen — een stap op de weg naar afkoop — slonken van f 70 miljoen tot f 64 miljoen.

Tenslotte het premie-inkomen. De koopsommen bereikten in 1941 een niveau van f 61 miljoen, vergeleken met f 68, f 82 en f 24 miljoen van 1938 tot 1940. Een veel geleidelijker stijging ondergingen de termijnpremies (f 126 miljoen; v.j. f 120 miljoen).

Het is duidelijk, dat een belangrijk deel van de aanwas van het verzekerd bedrag het karakter heeft van belegging van braakliggende kapitalen. Evenals in 1938 schijnt een deel der beleggers gedurende 1941 enigszins huiverig te zijn geweest voor andere investeringen, hetgeen toegeschreven kan worden aan de relatief lage rentestand. Deze brengt een hoog koersniveau van obligaties en aandelen er hoog prijzen van onroerend goed mede — met alle kwade kansen van verlies bij eventuele rentestijging. Door een levensverzekering te nemen, schuiven de beleggers deze risico's af op het levensverzekeringsbedrijf, dat dergelijke stoten in zijn extra reserves kan opvangen en in feite in 1939 ook opgevangen heeft.

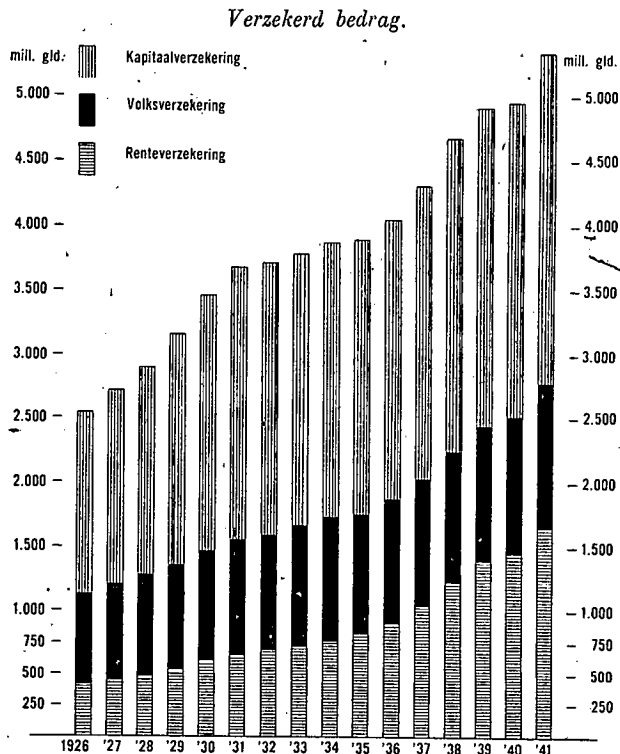
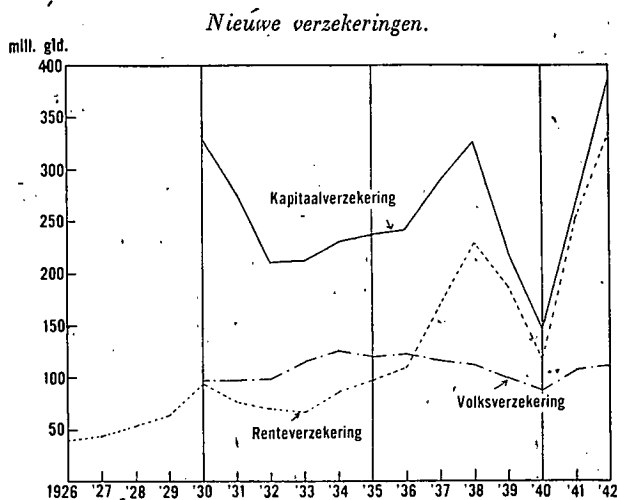
Ontwikkeling in 1942.

De hierboven geschetste ontwikkeling van de nieuwe productie gedurende 1941 heeft zich ook in 1942 voortgezet. Dit is niet te verwonderen, daar dezelfde oorzaken nog steeds werkzaam zijn.

In tabel 6 vermelden wij de productie van nieuwe verzekeringen gedurende de eerste 8 maanden van 1942, ontleend aan een publicatie van het „C.B.S.”. Deze cijfers werden, ter vergelijking met 1941, bovendien op jaarbasis omgerekend (waarbij afwezigheid van seizoenschommeling is verondersteld).

De volksverzekering bewoog zich ongeveer op hetzelfde peil als in 1941; kapitaal en renteverzekering echter vertoonden een toeneming van 45 resp. 33 pCt. t.o.v. laatstgenoemd jaar.

In de grafieken stellen wij het verloop van nieuwe ver-

zekeringen en verzekerd bedrag sinds 1926 grafisch voor. Het uitstaand bedrag in de renteverzekering is gedurende de laatste 15 jaar verviervoudigd. Zeer geleidelijk groeide de totaalstand der kapitaalverzekering aan, terwijl ook de expansie der volksverzekering van beperkte omvang bleef.

TABEL 6.

Productie van nieuwe verzekeringen.

	Kap- verz.	10 × rente- verz.	Volks- verzek.	Totaal
Jan. t/m. Aug. 1942	260	223	75	558
Idem op 12 maandenbasis	390	334	113	837
Gehele jaar 1941	269	252	107	628

Ten aanzien van de nieuwe productie vertoonde de renteverzekering sedert 1926 een geweldige opgang, slechts onderbroken door een vrij geringe inzinking van 1930 tot 1933 en een scherpe terugslag in 1939 en 1940.

In 1941 vestigde de productie van renteverzekeringen een record, dat in 1942 al weer snel gebroken belooft te worden.

Ook de productie van kapitaalverzekeringen zal, indien de tendens der eerste 8 maanden van 1942 zich gedurende de overige 4 maanden handhaaft, in 1942 de maxima van 1930 en 1938 overtreffen.

In een volgend artikel zullen wij ons bezighouden met de winstbronnen en de winst- en verliesrekeningen der levensverzekeringmaatschappijen.

J. C. BREZET.

AANTEKENINGEN.

OVER DE KAPITAALFORMING IN ZWEDEN.

Het is stellig belangwekkend en verheugend, dat gedurende de laatste tijd in de Zweedse literatuur steeds meer aandacht wordt geschonken aan de economische problemen, welke na het beëindigen der vijandelijkheden zullen ontstaan. Te meer verheugend, daar men tracht, voorzover dit mogelijk is, met concrete ideeën naar voren te komen. Wij mogen hier verwijzen naar de artikelen van professor Gustav Cassel in de April- en Juni-nummers van het kwartaalbericht van de „Skandinaviska Banken” en willen een nader résumé geven van de op 25 April 1942 te Uppsala

door professor Erik Lindahl gehouden inaugurale rede.

In deze rede — onder bovenstaande titel afgedrukt in het „*Ekonomisk Tidskrift*” 1942: 2 —, welke wij hier in hoofdtrekken zullen weergeven, wijst Lindahl allereerst op de grote betekenis van het kapitaal voor 's lands welvaart. Hoe meer kapitaalgoederen er zijn, hoe meer werkgelegenheid er kan zijn en hoe hoger de lonen kunnen zijn. Het is zelfs mogelijk, dat de kapitaalinkomsten bij een kapitaalvermeerdering, zowel absoluut als relatief, minder toenemen dan de arbeidsinkomsten, als gevolg van een dalende rentevoet bij een groter aanbod van kapitaal. Lindahl illustreert dit aan het volgende voorbeeld:

In 1908 bedroeg Zwedens nationale vermogen, volgens Flodström, 15 milliard en het nationale inkomen 2.700 miljoen Kr. Stelt men het inkomen uit vermogen van destijds op 6 pCt., dan bestond een derde deel, nl. 900 miljoen, van het nationale inkomen uit inkomen uit vermogen. Voor 1939 wordt het nationale vermogen geschat op 50 milliard, in de geldswaarde van 1908 ongeveer 30 milliard, dus een verdubbeling bij een bevolkingstoename gedurende die jaren van 10 pCt., en het nationale inkomen op 12 milliard Kr. Stelt men het inkomen uit vermogen op 4 pCt., dan bestond een zesde deel, nl. 2 milliard, van het nationale inkomen uit inkomen uit vermogen. Natuurlijk hebben de technisch en organisatorische vooruitgang en de uitbreiding van de internationale handel invloed gehad op de verbetering van de levensstandaard der arbeiders, maar de kapitaalvorming ziet Lindahl als een noodzakelijke voorwaarde, zonder welke de inkomensverdeling ongunstiger zou zijn voor de arbeidende klasse.

Bovendien bestaat thans een groter deel van het nationale vermogen uit kleine vermogens, daar, door de hogere inkomens, de spaarzin toenam. Behalve in de toeneming van het geldelijk vermogen komt deze verhoging van de levensstandaard vooral tot uiting in de grotere verbreiding van moderne duurzame verbruiksgoederen.

Door het uitbreken van de oorlog is aan deze gunstige toestand een einde gekomen en in plaats van een besparing van in totaal ongeveer 1½ milliard per jaar, wordt thans ongeveer een even groot bedrag per jaar ingeteerd om een dragelijke levensstandaard te kunnen handhaven en om de verdedigingsvoorbereiding te kunnen bekostigen. Indien deze ontwikkeling nog enige jaren zou duren, zou dit een kapitaalverlies van 7 à 8 milliard meebrengen, een verlies, dat, wanneer men de verbetering der kapitaalverzorging, die onder vreedzame omstandigheden mogelijk zou zijn geweest, in aanmerking neemt, zou stijgen tot een volle 25 pCt. van het nationale vermogen.

Dat de individuele vermogensbezitters intussen schijnbaar een betere vermogenspositie innemen dan overeenstemt met 's lands financiële toestand, berust op een tweetal omstandigheden:

1. de omvangrijke staatsleningen hebben de gaten gevuld, welke ontstaan zijn door uitverkochte voorraden, afschrijvingsbedragen, waarvoor geen normale toepassingsmogelijkheid bestaat, enz. De particuliere vermogensbezitters bevinden zich zodoende in het bezit van „lucht-kapitaal”, in plaats van kapitaalgoederen;

2. het feit, dat de vlucht in de goederen speculatieve waardestijgingen in het leven heeft geroepen van, materieel gezien, afgenomen voorraden.

Het eerste punt vereist niet veel commentaar, maar bij het tweede behandelt Lindahl de vraag, of een herbelegging van obligaties in aandelen, kapitaalgoederen e.d. lonend is. Hij komt tot de conclusie, dat dit alleen maar lonend is, zolang deze „Sachwerte” worden verworven tegen vóoroorlogse, of althans niet belangrijk verhoogde, prijzen, maar dat een dergelijke herbelegging thans veel kans heeft verliesgevend te zijn.

Kan het bedrijfsleven thans geen grote winsten op aandelen uitkeren — indien die er zijn — door een voorzichtige financieringspolitiek en door de mogelijkheid van dividend-

beperking, na de oorlog zal het evenmin gaan, want de vennootschapsbelastingen zullen hoog blijven, de eerste vredesjaren zullen hoge eisen stellen aan het bedrijfsleven en het toekomstige prijsniveau zal waarschijnlijk, aldus Lindahl, worden gestabiliseerd op een niet onbelangrijk lager peil dan het huidige. Mocht er intussen dan nog sprake zijn van een zekere mate van inflatoire prijsstijging, dan staan daar de zeer hoge belastingen tegenover.

Bij de vaste activa moet een waardevermeerderingsbelasting tegemoet worden gezien, terwijl een belangrijke stijging op lange termijn van het inkomen uit deze activa niet te verwachten valt. De agrarische subsidies zullen nl. wel geleidelijk worden verlaagd en de huishuren zullen tamelijk laag moeten worden gehouden.

Een speculatie à la hausse op lange termijn heeft nu dus niet veel kans meer van slagen, evenmin als een op korte termijn, doordat de Overheid een opblazen van vermogens niet toe zal staan en de belastingen het overige doen.

Daar de kapitaalverzorging van een land een vrij vaste vorm heeft gekregen, kan men niet willekeurig inkrimpen, doch zal het noodzakelijk zijn om na de oorlog de ontstane gaten zo spoedig mogelijk weer te vullen, door de gebouwen te repareren, de versleten machines te vervangen en de goederenvorraden aan te vullen. Op korte termijn zal een kapitaalvorming van misschien vijf tot tien milliard moeten plaats vinden, voordat het Zweedse economische leven weer normaal kan fungeren. Hulp van buiten is niet waarschijnlijk en de deviezenvoorraad is in een dergelijk geval spoedig verbruikt, zodat het er op aankomt een zeker quantum goederen te kunnen exporteren.

Om de besparingen, zowel voor de wederopbouw als voor de verhoging van de uitvoer, tot stand te kunnen brengen, zal het noodzakelijk zijn vooraf een „plan de campagne” op te maken, bijv. in de vorm van een vijfjarenplan.

Bij het opstellen van dit plan zal men uit moeten gaan van de aanwezige voorraden en de in- en uitvoermogelijkheden. Na eerst een deel te hebben gereserveerd voor de consumptie der bevolking, kan het resterende al naar gelang het belang worden verdeeld over de diverse kapitaalbehoefte. Het is niet gezegd, dat een kapitaalrantsoenering nodig zal zijn, daar waarschijnlijk volstaan kan worden met een deviezenregeling en een controle over een aantal zeer belangrijke grondstoffen.

Bij het vraagstuk der noodzakelijke besparingen wijst Lindahl op een tweetal bronnen:

1. de besparingen der consumenten;
2. de besparingen van het bedrijfsleven.

Wat de eerste bron betreft, dergelijke besparingen zijn reeds thans in het voordeel van den consument, daar hij, behalve zijn land te dienen, tevens zijn geld bewaart voor een consumptie in een tijdvak, waarin hij meer waar voor dat geld krijgt dan thans het geval is, en tevens op die wijze zijn land dient. Hamsteren is thans niet meer lonend. Na de oorlog kan een dergelijk argument niet meer worden aangevoerd, zodat dan de tweede bron nog in belang toeneemt.

Reeds voor de oorlog bestond de helft der jaarlijkse besparingen uit besparingen van het bedrijfsleven. Om deze vorm van sparen te bevorderen kan men gebruik maken van de belastingwetgeving. Het vormen van geheime reserves brengt belastingvrijheid voor deze bedragen mede; een tegemoetkomende wetsinterpretatie op dit punt kan de bedrijven automatisch in de richting van een consolideringspolitiek doen gaan.

Mochten deze twee bronnen nog niet het gewenste en noodzakelijke spaarvolume geven, dan kan men nog gebruik maken van dwangbesparingen, door een beperking der consumptievrijheid, d.w.z. door handhaving van een deel der rantsoenering. Het is in ieder geval noodzakelijk niet te wachten met de kapitaalvorming tot men de nodige besparingen heeft, maar de kapitaalvorming een aanvang te doen nemen en toe te zien, dat de besparingen gelijktijdig plaats vinden.

In de periode, direct volgend op de oorlog, blijven dus staatsinmenging, hoge belastingen en rantsoeneringen bestaan en het is niet te verwachten, dat de vóóroorlogse levensstandaard zal worden bereikt, voordat men zich door deze nieuwe tijd van beproevingen zal hebben heen-gewerkt.

J. PH. VAN OUWERKERK.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Arbeidszaken. Afkondiging van een besluit, waarbij een nieuwe regeling van loonen en andere arbeidsvoorwaarden in het brandstoffenbedrijf bindend is vastgesteld met ingang van 28 September jl. (E. V. 25/9/42, pag. 1179; Stct. No. 183).

Buitenlandsche handel. Monopoliseering van den in- en uitvoer van gedroogde, niet voor teelt geschikte, bloembollen, met ingang van 17 September jl., waarbij de Meelcentrale als monopoliehouder is aangewezen. (E. V. 25/9/42, pag. 1179; Stct. No. 180).

Economische rechtspraak. Afkondiging van het „Besluit Tuchtrechtspraak Voedselvoorziening”, waarbij nieuwe bepalingen worden gegeven inzake de tuchtrechtspraak voor de voedselvoorziening. Besluit, volgens hetwelk de economische rechter in eersten aanleg bij uitsluiting over diefstal van vee en diefstal en strooperij van boom- en veldvruchten oordeelt. (E. V. 25/9/42, pag. 1175 en 1180; Stct. No. 183; V. B. No. 24).

Eikels, kastanjes en beukennoten. Wijziging in het Inzamelingsbesluit Eikels, Kastanjes en Beukennoten, waarbij het vervoeren en afleveren boven bepaalde hoeveelheden, al dan niet bewerkt, van deze artikelen in het algemeen slechts met vergunning mag plaats vinden. (E. V. 2/10/42, pag. 1209; Stct. No. 185).

Handel. Nadere regelingen inzake de winkelsluiting met ingang van 1 October. Beperkende bepalingen inzake aflevering van sommige geneesmiddelen. Nadere mededeeling inzake de regeling voor den verkoop en de verdeling van visch. Voorraadadministratievoorschriften voor fabrikanten, groot- en kleinhandelaren in goud- en zilverwerken. Aanvullende bepalingen met betrekking tot den handel in huishoudelijke artikelen. (E. V. 25/9/42, pag. 1176, 1177 en 1178; Stct. Nos. 182, 183 en 184).

Intrekking van een dispensatie op de Houtbeschikking 1941, waardoor het koopen, verkoopen en afleveren van gezaagd beukenhout in het vervolg slechts met vergunning van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout mag plaats vinden. Herziening, i.c. verhooging, van het zgn. zegelrecht bij textielpunten inlevering door handelaren bij de distributiediensten. Regelingen inzake verpakking van generator-anthraciet bij levering door wederverkopers aan verbruikers. (E. V. 2/10/42, pag. 1208 en 1210; Stct. No. 188).

Hout. Bekendmaking van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout, houdende een verbod tot het be- en verwerken van stobben en stronken, behoudens voor met vergunning of lastgeving van den Productiecommissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt gerooide hoeveelheden. (E. V. 2/10/42, pag. 1208; Stct. No. 187).

Industrie. Nadere bepalingen, o. a. aanmeldings- en voorraadopgaveplicht, voor chemische ondernemingen. Verlenging van den termijn voor verplichte aangifte van drijfriemen. (E. V. 25/9/42, pag. 1177 en 1179; Stct. No. 183).

Molens. Besluit inzake het sloopen of veranderen van wind- of watermolens, waarbij dit slechts met een speciale vergunning mag geschieden. (E. V. 2/10/42, pag. 1208; V. B. No. 25).

Prijsgeregelingen. Nadere prijsvoorschriften inzake nieuwe maximum-prijzen voor den verkoop van binnenlandsche bijenhoning, vaststelling van maximum-tarieven voor het huren en verhuren vanleepschepen in de internationale binnenscheepvaart, en instelling van calculatieschema's voor de meubelindustrie. (E. V. 25/9/42, pag. 1177 en 1179; Stct. Nos. 180 en 182).

Nadere prijsvoorschriften met betrekking tot hernieuwde vaststelling van maximum-prijzen voor de verschillende soorten aanmaakturf bij levering door vereners aan handelaren en verkoop door handelaren aan verbruikers. (E. V. 2/10/42, pag. 1208; Stct. No. 188).

Verzekeringbedrijf. Wijziging van de beschikking der Oranisation-Commissie inzake de organisatie van het verzekeringbedrijf, met betrekking tot brandverzekering, ziekteverzekering, glasverzekering en makelaars in assurantien en assurantiebezoekers. (E. V. 2/10/42, pag. 1208; Stct. No. 188).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Appelen. Besluit inzake een inventarisatie van bewaar-appelen bij telers in het tijdvak van 21—28 September. (E. V. 25/9/42, pag. 1180; Stct. No. 184).

Fruit. Voortaan wordt geen toestemming meer verleend tot het verpachten van ongeooft fruit. (E. V. 18/9/42, pag. 1154; Stct. No. 178).

MAANDCIJFERS.

Recapitulatie van emissies gedurende de eerste acht maanden van 1942.

Maand	Nieuw kapitaal		Totaal
	Aandeelen	Obligaties	
Januari	—	—	—
Februari	f 350.000	—	f 350.000
Maart	„ 95.000	f 2.500.000	„ 2.595.000
April	„ 463.000	—	„ 463.000
Mei	—	„ 27.600	„ 27.600
Juni	—	—	—
Juli	—	„ 14.000	„ 14.000
Augustus	„ 393.000	—	„ 393.000
Januari t/m Aug.	f 1.301.000	f 2.541.600	f 3.842.600

EMISSIES GEDURENDE DE EERSTE ACHT MAANDEN VAN 1942.

Naam van den emittent:	Maand van uitgifte	Koers bij uitgifte	Aandeelen	Obligatiën				
				Nieuw	Conversie	Rente	Looptijd	Reële waarde
<i>Industriele ondernemingen.</i>								
De Wit's Textiel Nijverheid.....	Aug.	115	f 393.000					f 451.950 ¹⁾
<i>Kerkelijke instellingen.</i>								
Parochie van den H. Hyppolytus, Delft..	Juli	100		f 56.000		4 pCt.		„ 56.000 ²⁾
R.K. Parochiale Scholen, Delft	„	100		„ 140.000		4 „		„ 140.000
Geref. Kerk van Diemen	„	100		„ 15.000		3½ „		„ 15.000
Geref. Kerk van Rotterdam—Delfshaven	„	100		„ 147.000		3½ „	27 jaar	„ 147.000
Geref. Kerk van Gouda	„	100		„ 64.000		3½ „	30 jaar	„ 64.000
Geref. Kerk van Deventer	„	100		„ 53.000		3½ „	29 jaar	„ 53.000
Geref. Kerk van Rotterdam—Charlois	Aug.	100		„ 92.000		3½ „	27 jaar	„ 92.000
Geref. Kerk van Zwolle	„	100		„ 34.000		3½ „		„ 34.000

¹⁾ Uitsluitend voor aandeelhouders, in de verhouding 1 : 3. ²⁾ Deel van een leening, groot f 70.000.

Landbouw. Nadere besluiten inzake een verplichte heffing ten bate van den Nederlandschen Algemeenen Keuringsdienst bij het plomberen van pootaardappelen. Afkondiging van een uitvoeringsbesluit van het Bedrijfschap voor Vlas en Hennep, inzake het verhandelen, bewerken en inleveren van vlas, vlaslint en vlasafvallen, zooals tot dusverre geregeld in het Vlasbesluit 1941. (E. V. 25/9/42, pag. 1180; Voedselvoorzieningsblad No. 23 d.d. 18/9/42).

Verordening van het Bedrijfschap voor Suiker, met betrekking tot suikerbieten. Nadere besluiten inzake hooi-inlevering, waarbij de inleveringshoeveelheden zijn vastgesteld. (E. V. 2/10/42, pag. 1208; Voedselvoorzieningsblad No. 26 d.d. 28/9/42).

Meststoffen. Instelling van een adviescommissie voor aangelegenheden inzake het Meststoffenbesluit (E. V. 18/9/42, pag. 1154; Stct. No. 175).

Voedselvoorziening. Nadere mededeelingen inzake werkwijze van het „Scheidsgerecht voor de Voedselvoorziening”. (E. V. 25/9/42, pag. 1176).

Zuivel. Uitvoeringsbesluit van het Bedrijfschap voor Zuivel, waarbij de bereiding van ingedikte taptemelk-yoghurt en hangop zonder toestemming van dit Bedrijfschap is verboden. Nadere voorschriften inzake het verpakken van boter. (E. V. 25/9/42, pag. 1179; Voedselvoorzieningsblad No. 22 d.d. 15/9/42).

VERKEER.

Binnenvaart. Besluit, waarbij met betrekking tot de evenredige vrachtverdeeling het district Haarlem per 1 Augustus jl. is opgeheven en dit gebied over de districten Leiden en Amsterdam wordt verdeeld. (E. V. 18/9/42, pag. 1153; Stct. No. 178).

STATISTIEKEN.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Sept. 1942	30 Sept. 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	160.152,53	2.497.223,73
Voorschotten op ultimo Aug. 1942 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. i. d. hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede o.p. op die belastingen en op de vermogensbelasting	14.510.588,19	14.510.588,19
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	221.704.050,12	221.904.050,12
Idem voor Suriname ¹⁾	7.910.192,86	7.940.192,86
Idem aan Curaçao ¹⁾	280.283,23	320.283,23
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	18.502.948,23	18.502.948,23
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	82.733.515,64	92.537.304,77
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ²⁾	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ²⁾	47.815.242,04	54.117.717,86
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 15.000.000,—	f 7.237.720,39
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	2.023.395,22	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	110.196.000,—	110.096.000,—
Schatkistpromessen in omloop	2722.700.000,— ²⁾	2751.400.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	124.122.792,50	127.104.002,—
Schuld op ultimo Aug. 1942 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede o.p. op die bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ²⁾	1.157.559,36	1.296.395,39
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ²⁾	256.798.026,51	288.035.586,55
Id. aan andere Staatsbedrijven ²⁾	19.498.820,91	19.514.791,28
Id. aan div. instellingen ²⁾	461.717.693,75	461.748.374,18

¹⁾ In regk. crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederl. Bank geplaatst f 248.000.000,—. ³⁾ Idem f 255.000.000,—.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 5 October 1942.

Activa.	
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 334.000.000 Bijbank „ „ Agentsch. „ 2.000
Papier op het Buitenland	f 1.373.912.690
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgelopen	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 128.864.388 ¹⁾ Bijbank „ 1.777.601 Agentsch. „ 8.973.479
Op Effecten, enz.	f 139.472.720 ¹⁾
Op goederen en Ceelen	142.748
Voorschotten aan het Rijk	4.455.170
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 917.828.679
Zilveren munt, enz.	6.914.827
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	924.743.506
Gebouwen en meubelen der Bank	60.416.675
Diverse rekeningen	4.009.000
	141.582.570
	f 2.982.728.079
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefonds	8.050.923
Bijzondere reserves	19.564.874
Pensioenfonds	13.152.218
Bankbiljetten in omloop	2.711.127.260
Bankassigtiën in omloop	29.364
Rek.-Courant { Van het Rijk f — saldos { Van anderen „ 204.950.530	
Diverse rekeningen	204.950.530
	5.852.910
	f 2.982.728.079

Beschikbaar dekkingssaldo f 1.182.553.179
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is 2.956.382.945
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht 334.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) 52.706.500

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikk. dekkings-saldo	Dek-kings-perc.
5 Oct. '42	917.829	2.711.127	204.980	1.182.553	± 32
28 Sept. '42	923.380	2.679.921	180.261	1.218.076	32,5
21 „ '42	923.657	2.646.003	186.121	1.203.478	32,8
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
5 Oct. '42	334.002	334.000	139.615	1.373.913	141.583
28 Sept. '42	250.002	250.000	143.313	1.359.670	160.561
21 „ '42	246.002	246.000	142.970	1.346.482	151.810
6 Mei '40	9.853	—	217.726	750	150.648

DUITSCHER RIJKSBANK.

(in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheime	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen	
30 Sept. 1942	76,8	297,5	23.995,9	21,3	
23 „ 1942	77,0	356,3	23.178,6	13,9	
15 „ 1942	76,8	270,6	23.352,8	27,5	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
30 Sept. '42	67,8	1.801,5	22.036,9	2.985,5	703,2
23 „ '42	67,2	1.134,8	20.911,1	2.731,5	669,9
15 „ '42	57,9	2.103,1	21.219,9	2.519,1	626,3
23 Aug. '39	982,6	6.380,5	8.709,8	1.195,4	94,2

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(in mill. Francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Rekskredit-kassen	Credit a. h. particuliere bedrijven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheids-fondsen	Circulatie	Postchèque-aanb.	Rekening-Courant
24 Sept. '42	46.389	404	20.819	1.745	61.529	3.829	8.201
17 „ '42	45.916	364	20.945	1.789	61.128	3.830	8.259
10 „ '42	45.681	398	21.475	1.819	60.961	3.885	8.728
3 „ '42	45.121	357	21.461	1.883	60.618	3.929	3.783
27 Aug. '42	44.985	278	21.063	1.942	59.943	3.886	3.646
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909